

IWONA KAJDAN-ZYSNARSKA

*Krajowe Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
Oddział w Poznaniu*

DOSTOSOWANIE GOSPODARSTW ROLNYCH DO STANDARDÓW UE

W ostatnich latach w UE ogromne znaczenie przywiązuje się do bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, a kontrolę jakości przeprowadza się na wszystkich etapach produkcji, począwszy od gospodarstwa. Większość rolników uczestniczy w programach zapewnienia jakości, a ich gospodarstwa poddawane są regularnym inspekcjom, co stanowi podstawę do uzyskania certyfikatów jakości oferowanych produktów. Uczestnictwo w programach jest dobrowolne i możliwe po uiszczeniu opłaty. Rolnicy, których gospodarstwa nie są objęte programem zapewnienia jakości tracą finansowo, ponieważ za towar nie posiadający certyfikatu otrzymują znacznie niższą cenę. Ponadto, sieci supermarketów, czy zakłady przetwórcze wymagają od producentów spełnienia określonych standardów jakościowych. Niespełnienie wymagań kończy się nie przyjęciem towaru, co naraża producenta na poważne straty.

Dostosowanie wymagań jakościowych i sanitarnych polskich artykułów rolno-spożywczych do wymogów stosowanych w UE obejmuje swym zasięgiem wszystkie etapy produkcji – od pasz dla zwierząt po gotowy produkt przeznaczony dla konsumenta. Tylko w ten sposób można uzyskać produkt wysokiej jakości i bezpieczny dla zdrowia. Dlatego zakres działań w tym obszarze będzie bardzo szeroki i powinien uwzględniać:

1. Wymagania jakościowe dla poszczególnych produktów rolnych określone w rozporządzeniach Ministra Rolnictwa zgodnie z wymaganiami UE, tj.:
 - przygotowanie do obrotu i kontroli jakości handlowej produktów wprowadzanych do handlu międzynarodowego;
 - warunki przechowywania, transportu i dystrybucja.
2. Higienę produkcji artykułów rolnych i spożywczych:
 - Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej stosowany w gospodarstwie;
 - EUREPGAP w produkcji ogrodniczej;

- zasady Dobrej Praktyki Higienicznej (GHP), Dobrej Praktyki Produkcyjnej (GMP) i system HACCP dla producentów artykułów przetworzonych przeznaczonych na rynek lokalny, jak i międzynarodowy.

Z punktu widzenia produkcji żywności bezpiecznej dla zdrowia, jak również możliwości pozyskania środków finansowych z funduszy strukturalnych po akcesji Polski do UE, niezwykle istotne jest upowszechnianie, a następnie wdrażanie uregulowań prawnych dotyczących wymagań stawianych gospodarstwom odnośnie standardów w zakresie higieny produkcji, ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt oraz bezpieczeństwa żywności. Aby sprostać temu zadaniu, należy przygotować pracowników ośrodków doradztwa rolniczego do udziału w procesie wdrażania standardów jakościowych dla produktów rolnych i technologii ich produkcji obowiązujących w Unii Europejskiej.

Opracowaniem programu doradztwa rolniczego w zakresie norm sanitarnych i standardów jakościowych w rolnictwie zgodnie z wymaganiami UE, zajmuje się grupa robocza utworzona w ramach komponentu 2 projektu PHARE PL/IB/2001/AG/02 „Krajowy System Doradztwa Rolniczego” realizowanego we współpracy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich z SAC (Szkocka Szkoła Rolnicza), DEFRA (Departament Rolnictwa i Żywności w Anglii), DARD (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w Irlandii Pn.), Teagasc (Doradztwo Rolnicze w Irlandii), NI-CO (Irlandia Pn.). Członkami grupy roboczej są pracownicy jednostek państwowego doradztwa rolniczego oraz eksperci unijni ze Szkocji i Irlandii Pn.

Do zadań grupy roboczej przewidzianych w ramach projektu należy:

- opracowanie metodyki służącej upowszechnianiu informacji wśród rolników na temat standardów jakościowych dla produktów rolnych i zasad dobrej praktyki rolniczej;
- opracowanie materiałów szkoleniowych dla doradców rolniczych;
- opracowanie tematyki i harmonogramu realizacji szkoleń w zakresie standardów jakości dla produktów rolnych i higieny produkcji;
- szkolenie instruktorów w zakresie korzystania z materiałów dydaktycznych;
- pomoc we wdrażaniu programu doradztwa na poziomie krajowym.

Członkowie grupy roboczej, wzorując się na dokumentach stosowanych w Szkocji i Irlandii Pn. [The Norten 2000, Scottish Quality 2002-2003], opracowali dla doradców rolniczych materiały szkoleniowe w formie dokumentów audytowych dla gospodarstw rolnych zajmujących się różnymi kierunkami produkcji rolniczej. Materiały szkoleniowe składają się z trzech części, tj.:

1. Listy kontrolnej w formie pytań wraz z umieszczonymi polami, umożliwiającymi wpisanie odpowiedzi (tak, nie, nie dotyczy);

2. Dokumentu audytowego obejmującego nie tylko samą listę pytań, ale również komentarze będące odpowiedzią na zadawane pytania, wraz z umieszczonymi polami umożliwiającymi wpisanie odpowiedzi (tak, nie, nie dotyczy);
3. „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej” dla gospodarstw specjalizujących się w różnych kierunkach produkcji rolniczej.

Ponadto, na końcu każdego dokumentu audytowego znajduje się wykaz aktów prawnych obowiązujących producentów - rolników po akcesji do UE.

Taka forma opracowania umożliwia realizację dwóch celów, może posłużyć zarówno jako materiał szkoleniowy, ponieważ opiera się na ustawodawstwie dostosowanym do prawa unijnego, a także jako ankieta do przeprowadzenia inspekcji (audytu) w gospodarstwach. Rolnik, odpowiadając na pytania zawarte w liście kontrolnej, może uświadomić sobie, w jakim stopniu jego gospodarstwo jest dostosowane do wymagań stawianych przez Unię Europejską i co powinien zrobić, aby te wymagania spełnić.

Członkowie grupy roboczej opracowali osiem kompletów materiałów szkoleniowych, zawierających ww. części składowe, dla różnych kierunków produkcji, cztery dla produkcji zwierzęcej i cztery dla produkcji roślinnej:

- **produkcja zwierzęca:**

- produkcja mleka;
- produkcja żywca wołowego;
- produkcja trzody chlewnej;
- produkcja drobiu i jaj,

- **produkcja roślinna:**

- produkcja zbóż;
- produkcja ziemniaków;
- produkcja warzyw, na przykładzie uprawy kalafiora;
- produkcja owoców, na przykładzie uprawy wiśni.

Dla gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierzęcej, dokumenty audytowe zawierają takie elementy jak:

- wymagania związane z otoczeniem gospodarstwa,
- wymagania budowlane dotyczące budynków inwentarskich,
- wymagania higieniczne i sanitarne,
- zwalczanie szkodników,
- żywienie zwierząt,
- profilaktyka i leczenie zwierząt,
- warunki utrzymania zwierząt,
- warunki podczas transportu,
- ochrona środowiska,
- prowadzenie zapisów i dokumentacji.

W przypadku produkcji roślinnej, dokumenty audytowe zostały podzielone na dwie części: ogólną i szczegółową. Część ogólna zawiera wymagania dla każdego gospodarstwa niezależnie od uprawy, a więc wymagania związane ze stosowaniem zasad dobrej praktyki rolniczej:

- warunki glebowe i zmianowanie,
- stosowanie nawozów i środków ochrony roślin,
- warunki przechowywania nawozów i środków ochrony roślin,
- zwalczanie szkodników,
- zagospodarowanie odpadów w gospodarstwie,
- BHP,
- prowadzenie zapisów i dokumentacji.

W części szczegółowej natomiast znajdują się standardy jakościowe dla poszczególnych upraw, wymagania dotyczące pH gleby, płodozmianu, ochrony roślin, nawożenia, jak również warunki przechowywania płodów rolnych,

Należy podkreślić, że w każdym gospodarstwie bardzo ważnym elementem oceny jest prowadzenie dokumentacji i szczegółowych zapisów, związanych hodowlą, bądź uprawą, które pozwalają zidentyfikować pochodzenie produktu oraz umożliwiają sprawdzenie, czy żywność, bądź surowiec wytworzony w gospodarstwie, przeznaczony do dalszego przetwórstwa, nie stanowi zagrożenia dla zdrowia konsumenta.

Opracowane dokumenty audytowe zostaną wydane i upowszechnione jako materiały szkoleniowe dla doradców w formie ośmiu oddzielnych publikacji.

Najefektywniejszą formą szkolenia doradców i rolników w zakresie wdrażania standardów jakościowych dla produktów rolnych i zasad dobrej praktyki rolniczej byłoby przeprowadzenie inspekcji - szkoleń instruktazowych w gospodarstwach. Taka forma szkolenia w oparciu o zajęcia praktyczne pozwala osiągnąć efektywny przekaz informacji oraz ocenić poziom zdobytej wiedzy przez uczestników szkolenia.

LITERATURA:

1. Scottish Quality Cereals Manual - Farm Assurance Scheme Standards (2002-2003 edition).
2. The Northern Ireland Animal Welfare and Quality Assurance Code of Practice - Audit Document for Dairy Farms, 2002.